

■ Сьогодні — День
Соборності України

Знаменна дата в історії України

22 січня минає 90 років із дня проголошення Акту злуки — возз'єднання двох республік: Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки. Того дня здійснилося одвічне прагнення українського народу до соборності, до життя в одній державі.

Внаслідок поділів Польщі наприкінці XVIII століття переважна більшість українських земель увійшла до складу Російської імперії, окрім Східної Галичини, Буковини і Закарпаття, що підпали під владу Австро-Угорщини. У буремні часи наприкінці другого десятиліття XX сторіччя, в результаті революцій у Росії та Україні та розпаду Австро-Угорської імперії, влада на українських землях почала змінюватись.

22 січня 1918 року в приміщенні Київського Будинку вчителя відбулося підписання Четвертого універсалу, яким Українську Народну Республіку проголошено суверенною і незалежною державою. Західноукраїнську Народну Республіку було проголошено 13 листопада 1918 року. Найвищим її органом стала Національна Рада, яку очолив Євген Петрушевич.

Обидві українські держави, здійснюючи мрії багатьох поколінь борців за незалежність і соборність України, прагнули з'єднати українські землі в єдину державу. Ініціатором об'єднання виступила Західноук-

раїнська Народна Республіка. 1 грудня 1918 року у Фастові повноважна делегація Західноукраїнської Народної Республіки та четверо з п'яти членів Директорії Української Народної Республіки підписали «Передступний договір» про «злуку обох українських держав в одну державну одиницю». 3 січня 1919 року у Станіславі Національна Рада затвердила попередній договір, опублікувала його й доручила уряду вжити заходів щодо його реалізації. 21 січня 1919 року в Хусті всенародні збори ухвалили приєднати до Української Народної Республіки Закарпаття. Акт злуки планували проголосити в Києві, куди попрямувала делегація Західноукраїнської Народної Республіки в складі 36 осіб.

Урочистості з нагоди проголошення Акту Соборності українських земель відбулися 22 січня 1919 року в Києві, на Софіївському майдані. Це було надзвичайне видовище: у присутності десятків тисяч киян дзвонили дзвони Софійського собору, відбувся молебень, а згодом — і парад українського війська, який приймав головний

атаман Симон Петлюра. Державний секретар Західноукраїнської Народної Республіки Л.Цегельський зачитав і передав голові Директорії Української Народної Республіки В.Винниченку ухвалу Національної Ради від 3 січня 1919 року.

В універсалі, який виголосив представник Директорії Української Народної Республіки Ф.Швель, зазначалося: «Віднині зливаються в одно віками відділені одна від одної частини України, — Галичина, Буковина, Закарпаття і придніпрянська Україна — в одну Велику Україну. Сповнилися відавні мрії, для яких жили й за які вмирили найкращі сили України. Віднині є тільки одна незалежна Українська Народна Республіка. Віднині український народ, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної незалежності Української держави на добро і щастя українського народу».

Акт Злуки було затверджено на Трудовому конгресі України, в роботі якого взяла участь делегація Національної Ради. Члени Національної Ради були обрані до президії Трудового конгресу та увійшли до складу його комісії. Є.Петрушевич увійшов до складу Директорії Української Народної Республіки як представник Наддніпрянської України, члени Національної

ради — А.Крушельницький, О.Назарук, Л.Цегельський, О.Безпалко, В.Темницький призначалися міністрами Української Народної Республіки. Уряд УНР виділив 500 мільйонів гривень на допомогу Галичині, надав їй військову і продовольчу допомогу. Після злуки Західноукраїнська Народна Республіка отримала назву Західна область Української Народної Республіки із забезпеченням повної територіальної автономії. Увійшовши до складу Української Народної Республіки на федеративних правах, Західноукраїнська Народна Республіка зберігала власну адміністрацію, уряд, парламент, армію і навіть мала певну самостійність у проведеної зовнішньої політики. Дипломатичні представництва Західноукраїнської Народної Республіки існували в країнах колишньої Австро-Угорщини, а також у Німеччині та Ватикані.

На жаль, тодішньому об'єднанню українських земель не судилося бути довговічним. Уже через два тижні після проголошення злуки Директорія Української Народної Республіки була змушена покинути Київ під ударами Червоної армії. На плечі Західної області Української Народної Республіки ліг увесь тягар війни з Польщею, яка відродила свою державну незалежність у 1918 році. Західноукраїнські землі, попри героїчний

опір Української Галицької армії, були окуповані польськими військами і увійшли до складу Польщі. Наприкінці 1919 року Є.Петрушевич денонсував Акт злуки. Фактично цей документ перестав бути чинним. Українська революція зазнала поразки в Наддніпрянській Україні, яка у 1922 році стала складовою СРСР.

Хоча до справжнього об'єднання справа не дійшла, але це вже був перший крок у здійсненні мрії українців щодо об'єднання єдиного братерського народу. До них він шов понад тисячу років. Багато поколінь українців прагнули жити під сонцем соборної Української держави. Сьогодні можна констатувати, що всі українські землі знаходяться в державі Україна.

Соборність є священним надбанням України. Захищення на неї — великий злочин. Її треба берегти, як зіницю ока. Єдність, територіальна цілісність і недоторканність кордонів — це провідні ознаки державності України. В єдності — сила України.

Микола КОРДОН,
завідувачий кафедрою історії
України
Житомирського державного
університету
імені Івана Франка,
кандидат історичних наук,
доцент.